

Sprog i og uden om SKAM. Autenticitetselement, fællesskabsmarkør og vare.

Quist, Pia; Skovse, Astrid Ravn

Published in:
Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling

Publication date:
2017

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Quist, P., & Skovse, A. R. (2017). Sprog i og uden om SKAM. Autenticitetselement, fællesskabsmarkør og vare. *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling*, 6(2), 43-53.

Pia Quist, lektor, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, NorS, Københavns Universitet,
pia.quist@hum.ku.dk

Astrid Ravn Skovse, ph.d.-stipendiat, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, NorS, Københavns
Universitet, rgk911@hum.ku.dk

Sprog i og uden om SKAM

Autenticitetselement, fællesskabsmarkør og vare

Abstract

This article argues that language is a key element in the creation of the entire SKAM universe, both inside the series and outside of it in media discourse and fan communities. The use of contemporary Norwegian youth language in the episodes as well as in the characters' chat and text messages online contribute to the portrayal of a varied gallery of personas and support the experience of authenticity and identification. It is also shown that language works to symbolically construct autonomous youth communities in opposition to adults in the series. Furthermore, the article demonstrates how language is crucial to SKAM's success in creating transnational fan communities where linguistic elements are used as shareable markers to create a sense of in-groupness among fans. Finally, it is demonstrated that linguistic elements associated with the series have undergone commodification to an extent which exceeds what is normally the case for a public service production.

Keywords: youth language, online communication, linguistic commodification

Indledning

Autentiske locations og *realtime*-publicering har været fremhævet som virkemidler, der i serie-succesen SKAM er med til at skabe en oplevelse af realisme og autenticitet hos seerne. Dertil kommer den tværmediale brug af online platforme som Instagram og YouTube, som i kombinationen med de autentiske locations og realtid fremstillingerne konstruerer et univers der, som Jerslev (dette særnummer) skriver, bibringer seeren "en fornemmelse af at være 'inde i SKAM'". Et væsentligt virkemiddel, som derimod ikke har tiltrukket sig nær så meget opmærksomhed, er den rolle som *sproget* i serien spiller for dens evne til at skabe indlevelse og en næsten dokumentaristisk fornemmelse af autenticitet hos seerne. I denne artikel er fokus derfor på hvordan sprog i SKAM er brugt som et effektivt virkemiddel i opbygningen af hele seriens univers.

I artiklen argumenteres for fire pointer i relation til sprog i og uden om SKAM: De første to pointer relaterer sig til sprogets rolle internt i serien, de sidste to til dets rolle eksternt. Først vises det, hvordan brugen af nutidigt

ungdomsnorsk i episoderne såvel som i karakterernes chat- og SMS-beskeder er med til at fremstille et varieret persongalleri og understøtte oplevelsen af autenticitet og identifikation. Dernæst argumenteres for at sprog bruges til symbolsk at konstruere autonome ungdomsfællesskaber i opposition til de (fraværende) voksne i serien. Det vises derefter hvordan sprog har spillet en central rolle for SKAM's succes med at skabe et transnationalt fan-fællesskab hvor sproglige elementer bruges som delbare markører der fungerer som in-gruppe-markører mellem fans. Og til slut påvises hvordan de sproglige elementer har undergået en kommercialisering og varegørelse der overskrider det almindeligt forventede i forbindelse med en *public service*-produktion.

Ungdomsnorsk skaber autenticitet og identifikation

Persongalleriet i SKAM adskiller sig ikke væsentligt fra det man kender fra andre serieuniverser, idet serien præsenterer en række prototypiske personer som tilbyder et udvalg af identifikationsmuligheder hos seerneⁱ. Serien centrerer sig i sæson et og to om en pigegruppe på fem personer der hver især besidder forskellige karakteristika som adskiller dem som typer. Eva, tilflytteren fra Bergen, som i sæson et skal etablere sig på en ny skole og have nye veninder (og på den måde personificerer seerens udgangspunkt som ny i SKAM-universet), Noora, den smukke med (tilsyneladende) tjeck på tingene, Vilde, den naive som ikke sjældent overskrider eller ekspliciterer en uskreven norm og dermed gør den tydelig for enhver, Chris, den buttede og sjove pige, og ikke mindst Sana, den rå og vurderende outsider (i dette tilfælde muslim) der ser igennem alt og alle. Typerne ser forskellige ud, går forskelligt klædt og præsenterer sig på forskellige måder på deres profiler på Instagram.

Derudover understreges portrættingen af deres forskellige måder at bruge sprog på, både i episoderne og i chats på Instagram og Facebook. For eksempel høres Evas position som tilflytter til Oslo på hendes bergenske dialekt der selv for et utrænnet dansk øre kan genkendes på sine *ka* i stedet for *hva*. Sanas skoleengagerede persona understreges med en tydelig, til tider hyper-artikuleret diktion (som f.eks. i hendes udlægning af islams værdisæt over for Isak i sæson tre). En tydeligt artikuleret stil er velbeskrevet inden for sociolingvistikken af bl.a. Bucholtz i hendes studier af amerikanske "white nerds" (Bucholtz, 2001). Bucholtz har beskrevet stilen som en måde at markere en alternativ social position i en kontekst hvor ungdomsidentiteter ellers i høj grad knyttes til det at drikke alkohol og have kærester.ⁱⁱ En anden brug af stilistisk variation ses hos den homoseksuelle Eskild der i flere scener leger med en stemmebrug der kan associeres med en 'diva-stil' (Podesva, 2007) eller 'party-stil' (Podesva, 2011). Fremstillingen af ham kan forekomme næsten parodisk karikerende, den 'flamboyante bøsse', men som også Bissenbakker & Nebeling (dette særnummer) påpeger, er Eskilds figur fremstillet med flere nuancer end det. I sæson tre leverer han f.eks. en af seriens mest markante enetaler, formfuldendt formuleret på standard oslo-dialekt. Eskilds leg med personaer (herunder også 'guruen' i sæson tre) og vekslen mellem sprogstile er parallel til Podesvas (2007) sociolingvistiske undersøgelser af en amerikansk læge der i sit arbejdsliv over for patienter bruger et standardnært sprog, mens han med sin mand og sammen med venner kan tillægge sig 'diva-stilen'. Det er en banal observation i sig selv at sprogbrugere skifter sprog i forskellige situationer, men som Podesva også fremhæver, har der i sociolingvistikken været en tendens til at fremstille 'bøsse-sprog' som en statisk størrelse karakteriseret ved træk der bruges i uformelle sammenhænge. Uden at trække parallellen længere end den kan bære, rammer Podesvas pointe ind i SKAM i Eskilds tilfælde ved netop, understreget af hans individuelle stilistiske variationer, at få ham fremstillet med flere facetter end 'bøsse-figurer' almindeligvis er blevet gjort i film og serier (Bissenbakker & Nebeling, dette særnummer).

At sproglig variation anvendes aktivt i portrættingen af fiktive karakterer, er (naturligvis) ikke nyt. Det er ikke særligt for SKAM at bruge sprog til at bygge individuelle karakterer, men måske er det særligt for SKAM at sprog spiller så aktiv en rolle for fremstillingen af venskabsgrupperne og deres dynamikker. I hvert fald er det interessant at observere nogle centrale stilistiske forskelle mellem drengene og pigernes sprogbrug. Drengekligen med Jonas, Isak, Magnus og Mahdi på den ene side og pigeekligen med Noora, Sana, Chris, Eva og Vilde på den anden benytter sig af mange af de samme ungdomssproglige træk (slang, engelsk, lydord osv., Jørgensen & Quist, 2008), men med forskellig intensitet og på lidt forskellige måder. Særligt drengegruppens sprog er karakteriseret ved en intensiv brug af engelsk, chat-forkortelser, slang og referencer til film- og

musik/rap-tekster. Følgende korte udveksling mellem Jonas og Isak rummer lidt af det hele – og er ikke ualmindelig for drengenes stil:

Figur 1. Chatudveksling mellem Isak og Jonas, SKAM-bloggen 3. sæson.

Isak kontakter Jonas med brugen af (afro)amerikansk slang *SUP* (whats up?), og Jonas svarer ligeledes med et amerikansk *yo*. Isak spørger derpå med endnu et engelsk ord *gaming?* om Jonas har lyst til at spille. Til det svarer Jonas med brug af norsk slang *skoleass* ('skole altså') – Jonas kan ikke spille fordi han skal lave lektier (eller i skole?). Isak skriver derpå *ait* som er en sms-slang-forkortelse af *all right*, hvilket Jonas følger op på med en anden sms-forkortelse *l8r* (later). For at signalere at alt er ok, sender Isak en gif af rapperen Snoop Dogg der viser et peace-håndtegn. Det er altså ikke kun verbalsproglige elementer der benyttes i karakterernes online interaktioner, men også emojis, memes og gifs.

For udenforstående (og selvfølgelig især ældre aldersgrupper, men ikke udelukkende) kan det være ganske vanskeligt at følge med og forstå alle slangord, forkortelser og referencer. Den hurtige, dynamiske og ikke mindst intertekstuelle stil som ofte henviser til tidligere interaktioner både i episoder og chats, skaber en fornemmelse af drengenes in-gruppe-fællesskab som er afgrænset udadtil.

Pigegruppen bruger *også* engelsk, slang osv. i deres online interaktioner, men ikke i så udpræget grad som drengene, i hvert fald hvis vi ser på sæson et til tre. Udvekslingen mellem Chris, Eva og Vilde nedenfor er et eksempel helt uden engelsk og med et enkelt slangord (*vors* for opvarmningsfest). Til gengæld med brug af emojis, som pigerne gennemgående benytter en del mere end drengene.

Figur 2. SMS-udveksling mellem Chris, Eva og Vilde, SKAM-bloggen 4. sæson.

Selvom engelske ord og udtryk er fraværende i denne sekvens, betyder det ikke at pigerne ikke inddrager engelsk i deres sprog. Men der er en tendens til at de i nogle sammenhænge gør det på en lidt anden måde end drengene. Det er vores opfattelse at pigerne i højere grad end drengene bruger engelsk i situationer hvor de vil sætte en personlig grænse eller understrege en bestemt position, relation eller identitet. Det ses f.eks. i anden sæson hvor Noora i sin indre kamp om at overgive sig til forholdet til William, må have lidt tid til sig selv fordi hun "trenger *space*". Eller da pigerne i sæson et i deres bus-gruppe bliver enige om at de skal være "*strong and independent*". Tendensen ses også i chat-udvekslingerne. Nedenfor ses et eksempel fra fjerde sæson hvor Vilde og Sana forsikrer hinanden om at deres venskab er lige stærkt som altid, trods de foregående ugers misforståelser og gensidige mistro. Her bruges engelsk til at bekræfte pigernes stærke relation:

Figur 3. SMS-udveksling mellem Vilde og Sana, SKAM-bloggen 4. sæson.

SKAM foregår i det centrale Oslo på et gymnasium hvor majoriteten består af hvide norske middelklasseunge. Havde serien i stedet foregået i det multietniske kvarter Grønland eller i Oslo-forstaden Holmlia, havde karaktererne formentligt brugt mere af det som norske forskere kalder multietnolektisk ungdomsstil (f.eks. Opsahl, 2009), i folkemunde "kebabnorsk". Det vil sige Oslo-baseret ungdomssprog der bl.a. er kendetegnet ved brugen af ord og vendinger fra nyere minoritetssprog som arabisk og tyrkisk. I enkelte interaktioner forekommer der dog også på Hartvig Nissen – i SKAM's udlægning – brug af arabiske ord. F.eks. ordet *spa* (eller *schpaa*) der associeres med multietnolektisk ungdomsstil. Det bruges af unge i betydningen 'godt' eller 'cool', og i en af sæson tres centrale scener får det en vigtig funktion i scenen hvor Isak bliver nødt til at fortælle de andre drenge i venskabsgruppen, Mahdi og Magnus, at han har noget kørende ("har en greie") med en anden dreng. Det er uvist hvordan de vil reagere, og man følger som seer Isaks nervøsitet for om de vil kunne acceptere at han er forelsket i en dreng. Hans ængstelse viser sig dog at være grundløs, og scenen forløses da Jonas siger at der uanset hvad er "vors" (opvarmningsfest) hos Isak på fredag og Mahdi svarer med et enkelt, men betydningssladet "*spa*". Ordet bliver her tegn på fælles forståelse, en genetablering af deres fortolkningsfællesskab, alt er godt, venskabet er intakt.

Sæson fire skiller sig en smule ud i forhold til de første tre: Der er flere sproglige repertoarer i spil, fx bruges arabisk i interaktioner mellem Sana og hendes bror, og seerne bliver præsenteret for forskellige typer norsk som andetsprog (i kraft af Sanas forældre, svigerinde og broren Elias' vennegruppe). Elias' vennegruppe introduceres i sæson fire, og med dem også et bredere repertoire af multietnolektiske sprogtræk, ikke blot enkelte leksikalske træk som i de foregående sæsoner.

Det nutidsnorske ungdomssprog som bruges i forskellige varianter af personerne og grupperne i SKAM, bidrager til fornemmelsen af at samtalerne – både on- og offline – reflekterer et autentisk, urbant ungdomsliv. Karakterernes sprogbrug, det høje tempo og den fyndige brug af slang og engelsk skaber en fornemmelse af at man som seer får lov til at smugkigge ind i her-og-nu situationer i ægte Oslouluges liv, og bliver dermed et centralt element i hele SKAM-universets konstruktion af autenticitet, identifikation og samtidighed.

Sprog bruges til symbolsk at fremstille autonome ungdomsfællesskaber

Sproget i SKAM som beskrevet ovenfor, bidrager endvidere til fremstillingen af de unge som autonome – som individer med koder og sproglige distinktioner der er anderledes end hos forældre, lærere og andre autoriteter. I tredje sæson, afsnit 2, kommer biologilæreren uden hoved (man ser kun hendes overkrop fra livet til halsen iført en stram hvid T-shirt og uden BH) hen til Isak og Sanas bord og spørger hvad Sana har gemt i sin "burka". Det provokerer Isak at hun kalder Sanas hijab for burka og efterfølgende for "niqab", så han replicerer: "Niqab? Du kan ikke navnet på det plagget 10% af eleverne bruger?" Udvekslingen kommer til at understrege den store afstand der er mellem lærerens og Isak og Sanas verdener. Lærerens manglende kendskab til (eller ignorance over for) distinktioner og nuancer, som er delt viden blandt de unge, understreger distancen mellem de voksnes og de unges verdener.

En anden central voksen i serien er skolelægen. Hvor biologilæreren bliver fremstillet som en type der på ingen måde viser interesse for at møde de unge hvor de er, så er skolelægen omvendt gjort til en (over)velmenende autoritet der frygtelig gerne vil møde de unge 'i øjenhøjde'. Øjenhøjden tager hun ganske bogstaveligt når hun læner sig fremover og med stirrende øjne undersøger det unge mennesker der har opsøgt hende. Fremstillingen af skolelægen bliver en karikatur på en voksen der lidt for ihærdigt prøver at tale de unges eget sprog. I sæson tre, episode seks, opsøger Isak skolelægen og fortæller at han har problemer med at sove. Til det svarer hun "Det er lø". Men lø er ikke et ord som voksne i kittel almindeligvis forventes at bruge. Lø betyder 'irriterende' eller 'nederen', og er et ord der (ligesom *spa*) associeres med multietnolektisk ungdomsstil. Lægens brug af ordet fremstår derfor komisk og kikset.

Vi har frem til nu vist at sprog udgør et centralt virkemiddel i opbygningen af SKAM's interne univers, og vi vil i det følgende flytte fokus til brugen af og meta-diskurserne om seriens sprog. Det er nemlig bemærkelsesværdigt så stor en rolle sprog har spillet i *modtagelsen* af serien. I det følgende undersøger vi

derfor sprog *uden om SKAM* idet vi ser på meta-diskurser, sprogs rolle i skabelse af transnationale fanfællesskaber og kommercialisering af sproglige elementer fra serien.

Meta-diskurser om sprog i SKAM

Det er ikke kun skolelægen og biologilæreren i *SKAM* der slider med sproget i serien. Det gør seerne også hvis man skal tro de mange online 'skam-ordbøger' som flere aviser og netsider har publiceret med oversættelser af ord fra serien.ⁱⁱⁱ Disse ordbøger, eller rettere ordlister, er sammen med utallige medieomtaler eksempler på at sproget i *SKAM* fremstilles som noget der kræver oversættelse, som et sprog i sig selv som man kan lære at tale. "Lær at snakke Skam" skriver for eksempel *Kommunikationsforum.dk* i forbindelse med en ordliste med skam-gloser.^{iv} Disse meta-diskurser (altså snak om sprog, sprog om sprog) spejler medieomtaler af unges sprog generelt. Det er almindeligt at unges sprog i medierne fremstilles som noget voksne ikke forstår, som et "eget sprog" (Jørgensen & Quist, 2008), og ikke mindst noget der kræver ordlister og oversættelser (Quist, 2015, 2016). Det er måske ikke så overraskende at svenskere og danskere kan behøve hjælp til at forstå visse af de norske gloser, men også i norske medier er sproget i *SKAM* blevet fremstillet som vanskeligt at forstå. For eksempel i avisen *Dagbladet*, der i forbindelse med et interview af forfatter til *Kebabnorsk ordbok* Andreas Eilert Østby skrev "at selv slang-eksperten ble overrumplet etter å ha fått servert noen av frasene gjengen i "SKAM" bruker".^v I hele Skandinavien, og altså også i Norge selv, skinner der i omtaler af *SKAM* en fascination af sproget igennem. Og som følgende citat af den norske kulturjournalist Mona B. Riise illustrerer,^{vi} er det en fascination som går helt ind i den enkelte *SKAM*-seer. Riise beretter at hun blev nødt til at holde en *SKAM*-pause: "det ble for mye for meg, altså jeg gik helt amok, fulgte alle på instagram, og snakka lige som dem, *vors, hooka og serr* lissom".

De fleste af medieomtalerne centrerer sig om enkeltord – slang og nogle af de særnorske ord som *dorull* og *dust* – men en del har også omhandlet det norske sprogs status og popularitet i Norden. Artikler i både Danmark, Sverige og Island har sat fokus på hvordan *SKAM* er med til at skabe større interesse og forståelse for Norge, norsk og vigtigheden af nabosprogsforståelse. Og norske medier har omvendt flittigt rapporteret for norske seere og læsere om Nordens øgede interesse for norsk.^{vii} Da NRK inden sæson fire meddelte at man på grund af musikrettigheder var nødsaget til at geo-blokere *SKAM*-klippene på NRK's hjemmeside, så de ikke kunne ses uden for Norge, medførte det store protester i flere nordiske lande. I Danmark tog tidligere kulturminister Bertel Haarder – med masser af medieomtale til følge – sagen op med den siddende kulturminister som han bad om at arbejde for igen at skaffe "uhindret adgang til den norske tv-serie Skam for seere over hele Norden samt tilsvarende uhindret adgang til nabolands-tv generelt i hele Norden".^{viii} Selv kunne han også krydre sit sprog med nye termer fra serien, som i denne melding på Facebook:

Serr, SKAM er drittkul! Pludselig forstår unge danskere norsk. TV som SKAM og Pippi Langstrømpe har betydet mere for vores gensidige sprogforståelse end samtlige sessioner i Nordisk Råd. Derfor skal vi sikre fri adgang til nabolandskanalerne i Norden.

Det hele endte med at NRK fik forhandlet en aftale med musikorganisationerne om rettigheder, så fans i hele Norden kunne få lov til at se med da sæson fire blev publiceret på NRK's hjemmesider i foråret 2017 (se også Schwemer dette særnummer). Der er ingen tvivl om at *SKAM* har rykket ved den inter-skandinaviske nabosprogsforståelse med et tempo og en effekt som få havde kunnet forestille sig muligt inden – måske især fordi serien skabte en motivation for at forstå talt norsk som ingen dansklærers pligtskyldige gennemgang af "Et dukkehjem" i danske folkeskoler førhen har formået. Før *SKAM* blev vist (med danske tekster) på DR, fandt tusindvis af seere selv vej til NRK's hjemmeside og så klippene med norske tekster. I december 2016 modtog *SKAM* derfor også Foreningen Nordens sprogris med den begrundelse at sproget i serien er "en vigtig del av seer-opplevelsen, en identitetsmarkør som er annerledes, men likevel så kjent og lik ens egen at den enkelt kan tas opp i eget repertoar. Få har klart å gjøre nabospråk så morsomt, relevant og sejt blant unge nordboere som årets prisvinner".^{ix}

Sprog spiller en vigtig rolle for SKAM's succes med at skabe et transnationalt fan-fællesskab

I Kosegruppa DK på Facebook,^x en gruppe for fans af serien med flere end 47.000 medlemmer pr. august 2017, er sproget i SKAM et genkommende tema. Følgende udveksling fra 2016 giver et praj om hvordan seere synes at fascineres og påvirkes af sprogbrugen i serien: Et medlem skrev "Er jeg den eneste, der er begyndt at tænke på norsk?", hvortil et andet medlem svarede at hun var begyndt at drømme på norsk. Og atter en skrev: "Jeg får altid lyst til at sige halla og digg."

Søgninger på ord som *drittsekk*, *halla* og *serr* og vendinger som *kødder du* og *hooka med ham*, viser at de bruges af sprogbrugere i Danmark, Norge og Sverige i tusindvis af posts på sociale medier (se Hougaard et al., 2017 for en afdækning af Kosegruppa DK-medlemmernes brug af ord fra serien). Populære tv-serier er ofte leveringsdygtige i *catch frases* som – typisk i en afgrænset periode – kopieres af seere og indgår i almindelige samtaler (Androutsopoulos, 2001). I Danmark blev f.eks. "Av min arm" udbredt med *Matador*, "Bop bop" spredte sig med *The Julekalender*, og seere lærte vendingen "Orn'lig syg" at kende med *Yallahrup Færgeby* (se også Stæhr, 2015). Vi kender ikke til kvantitative undersøgelser af sådanne medicirkulerede *catch frases*, men vi er af den klare opfattelse at brugen og spredningen af ord og vendinger med direkte reference til en tv-serie ikke tidligere i en nordisk kontekst har været så omfattende som den har været med SKAM. Mens sæsonerne var i gang, blev der på Kosegruppa DK jævnligt (hvis ikke dagligt) diskuteret sprog. Udover at man hjalp hinanden hvis der var norske ord man ikke forstod, blev dobbeltbetydninger, tvetydigheder osv. debatteret (ikke mindst tvetydigheden i den centrale vending *ALT ER LOVE* i sæson tre). Sprog bliver dermed et emne som fans af serien samles om – på linje med fans' engagement i seriens plot og karakterer (se også Valtysson, dette særnummer).

Ord fra serien blandes også med dansk og svensk og bliver en måde at signalere at man er fan af SKAM, som f.eks. i dette (typiske) eksempel fra Kosegruppa DK:

Jeg har tænkt på noget, ass. I Mekke Øl, siger Sonja til Even, at hun er blevet månedens medarbejder. MEN i 21:21 - taler hun med Emma om, at hun keder sig om dagen, og mangler noget at lave. Hvad har jeg misset? Kanskje I vet? Eller noe. (Ja, ja - jeg vet - ser bare sæson 3 igjen da... Serr?....)

Mange SKAM-fans skrev også f.eks. *ALT ER LOVE* på deres profilbillede på sociale medier eller havde fraser som "hat sprer sig, men det gør kærlighed heldigvis og" som cover på Facebook. For svenske, norske og danske SKAM-fans er ord og udtryk fra SKAM dermed blevet til delbare markører der signalerer at de kender og er fans af SKAM. Og sprog spiller på den måde en vigtig rolle for SKAM's succes med at skabe et transnationalt fan-fællesskab.

Samtidig kan det at tage seriens ordforråd til sig og bruge det i egne ytringer forstås som et middel for seriens fans til at komme endnu nærmere karaktererne og deres univers, som et aktivt element i oplevelsen af at være "inde i SKAM" (Jerslev, dette særnummer). Som det ses nedenfor, beskriver en fan i Kosegruppa DK i pausen mellem tredje og fjerde sæson, hvordan vedkommende har taget norske ord, norsk syntaks og noget der ligner norsk fonologi til sig. Hun demonstrerer med sine eksempler over for de andre fans i gruppen hvordan hun har taget SKAM til sig på alle planer, også sprogligt.

Figur 4. Kommentar på facebook-siden Kosegruppa DK.

Som et vidnesbyrd om *SKAM*s store internationale fanskare findes der desuden en lang række virtuelle fællesskaber på fx Tumblr og Twitter bestående af fans, der har sat sig for at lære norsk udelukkende for at kunne se *SKAM* på originalsproget,^{xi} ligesom serien har affødt sin helt egen undergenre af memes hvor norsk og engelsk blandes:

Figur 5. Meme fra facebook-gruppen Kosegruppa DK

SKAM-sprog er blevet en vare

Fascinationen og brugen af ord og fraser fra *SKAM* rækker dog ud over fans'enes dyrkelse af dem. Der findes flere eksempler på at firmaer også udnytter *SKAM*-successen og den sproglige *SKAM*-hype kommercielt. Sprog associeret med serien er dermed blevet kommodificeret, ligesom det er sket for f.eks. dialekter (se bl.a. Johnstone, 2009 og Monka et al., 2015). En stor del af den merchandise som i kølvandet på *SKAM*'s popularitet kan købes i butikker og på nettet, har ord og vendinger fra serien trykt på T-shirts, kopper, telefon-covers, muleposer og tilsvarende. I Norge kørte Läkerol i vinteren 2016/17 en kampagne hvor udtrykket *hooke* (med

slet skjult reference til *SKAM*) blev brugt til at skabe opmærksomhed for reklamen og interesse for produktet, som det ses nedenfor.

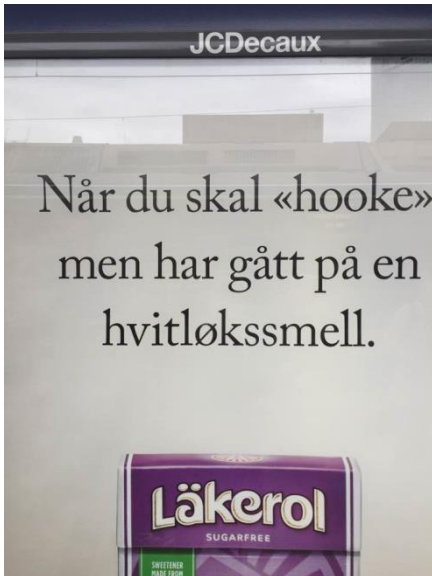

Foto: Oslo sentralstasjon, taget af Pia Quist.

Kommodificeringen af sprogelementer fra en i princippet ikke-kommerciel *public-service*-produceret tv-serie er formentlig kommet bag på NRK. Men da tøj-kæden *Gina Tricot* i foråret lancerede en række beklædningsgenstande med påtrykte ord og fraser fra *SKAM*, gik NRK i medierne og protesterede over at firmaet havde "glemt" at spørge NRK om lov,^{xii} hvilket dog nok kun har bidraget til hypen og de uendelige mediehistorier om *SKAM* som i praksis har gjort det overflødig for NRK selv at reklamere for serien. Tøjet fra *Gina Tricot* blev da også, ifølge svenske *Elle*, populært og hurtigt udsolgt: "Vill du visa upp din kärlek till Skam? Då får du skynda dig – de nya Skam-tröjorna har nästan sålt slut (men vi vet när det fylls på igen!)."^{xiii}

Afrunding

Vi har i denne kortfattede gennemgang af sprog i og uden om *SKAM* argumenteret for fire pointer: At sprog er et centralt element i opbygningen af seriens realistiske og nærmest dokumentariske udtryk; at sprog indgår i fremstillingen af de unge som autonome individer i opposition til voksne; at diskussioner om og brug af sprog fra serien har spillet en vital rolle i opbygningen af transnationale fan-fællesskaber; og at sproglige elementer fra serien er blevet varegjort af en bred række kommercielle aktører i et omfang der er bemærkelsesværdigt for en public service-produktion.

Referencer

- Androutsopoulos, J. (2001). From the streets to the screens and back again: On the mediated diffusion of variation patterns in contemporary German. *LAUD Linguistic Agency, Series A: No. 522*. Universitat Essen.
- Bucholtz, M. (2001). The whiteness of nerds: Superstandard English and racial markedness. *Journal of Linguistic Anthropology*, 11(1), 84-100.
- Foreningen Norden. (2016, December 5). Nordens sprakpris 2016 til SKAM. [Nyhed] Lokaliseret pa <http://www.norden.no/nordens-sprakpris-2016-til-skam/>
- Furuly, J.G. (2016, October 21). Islandske ungdommer elsker  snakke norsk - p grunn av «Skam». [Artikkel]. Lokaliseret pa <https://www.aftenposten.no/kultur/i/KA8J5/Islandske-ungdommer-elsker-a-snakke-norsk---pa-grunn-av-Skam>
- Johnstone, B. (2009). Pittsburghese shirts: Commodification and the enregisterment of an urban dialect. *American Speech*, 84(2), 157-175.
- Jørgensen, J.N. & Quist, P. (2008). *Unges sprog*. Kbenhavn: Hans Reitzels Forlag.
- Jørgensen, S.A. (2017, Februar 2). Bertel Haarder kemper for Skam: Kulturminister Mette Bock svarer ham p norsk. [Artikkel]. Lokaliseret pa <http://jyllands-posten.dk/politik/ECE9337593/bertel-haarder-kaemper-for-skam-kulturminister-mette-bock-svarer-ham-paa-norsk/>
- Knorring, N.v. (2017, February 15). Gina tricots skam-trojor tog nstan slut direkt – d kommer det nya till butikerna. [Artikkel] Lokaliseret pa <http://www.elle.se/gina-tricot-skam-trojor/>
- Malm, M.S. & Michelsen, I. (2017, April 21). Bruker «Skam»-sitater uten tillatelse. [Artikkel] Lokaliseret pa https://www.nrk.no/kultur/kleskjeden-gina-tricot-bruker-_skam_-sitater-uten-tillatelse-1.13481797
- Monka, M., Maegaard, M. & Scheuer, J. (2015). Den autentiske dialekttalende – bornholmsk dialekt som vare i turistindustrien. I F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Hvad ved vi nu – om danske talesprog?* (pp.93-107). Kbenhavn: Sprogforandringscentret.
- Opsahl, T. (2009). Wolla I swear this is typical for the conversational style of adolescents in multiethnic areas in Oslo. *Nordic Journal of Linguistics*, 32(2), 221-244.
- Pedersen, R. (2016, April 1). Skjonner du hva «hooke», «shippe» og «l» betyr? [Artikkel] Lokaliseret pa https://www.dagbladet.no/kjendis/skjonner-du-hva-hooke-shippe-og-lo-betyr/66650129#_ga=2.169699749.56624078.1502601006-74816030.1502601006
- Podesva, R. J. (2007). Phonation type as a stylistic variable: The use of falsetto in constructing a persona. *Journal of Sociolinguistics*, 11(4), 478-504.
- Podesva, Robert J. (2011). The California vowel shift and gay identity. *American Speech*, 86(1), 32-51.
- Quist, P. (2015). Konstruktion af "perkerdansk" og danskhed i online debatter om multietnisk ungdomsstil. *Danske Talesprog*, 15, 173-192.
- Quist, P. (2016). Representations of multi-ethnic youth styles in Danish broadcast media. I Coupland, N., Thøgersen, J & Mortensen, J. (Eds.). *Style, Media and Language Ideologies* (pp.217-234). Oslo: Novus Forlag.
- Redaktionen Kforum. (2016, September 15). Er du en drittsekk? [Artikkel]. Lokaliseret pa <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Ordbog-over-Skam-seriens-kebabnorsk>

Stewart, E. (2016, December 22). The mysterious pull of 'Skam': Norway's racy, alcohol-soaked, explosively popular teen drama [Blog post]. Lokaliseret på <http://junkee.com/mysterious-pull-skam-norways-racy-alcohol-soaked-explosively-popular-teen-drama/92654>

Stæhr, A. (2015). Sociale medier og hverdagssprog. I F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.). *Hvad ved vi nu – om danske talesprog?* (pp.153-164). København: Sprogforandringscentret.

ⁱ Ifølge Jan Strande Ødegårdstuen, som er *Head of Innovation Drama* i NRK, har Julie Andem arbejdet systematisk med at udvikle SKAM's persongalleri ud fra etablerede principper som kendes fra amerikanske successerier som Friends, Full House og Beverly Hills 90210, hvor hver person repræsenterer en type, f.eks. nørden, den naive, klovn og den smukke milde (foredrag på Schæffergården, 26. april 2017).

ⁱⁱ Hos Bucholtz kædes konstruktionen af 'nørdehed' sammen med hvid amerikansk identitet i kontrast og opposition til afroamerikanere. Det forekommer dog noget spekulativt i sammenhæng med Sana i SKAM at hævde at hyperartikulation kan være en måde at fremstille sig selv som mere hvid og etnisk norsk på. Dermed ikke sagt at race og etnicitet ikke spiller sammen med de i en norsk gymnasiekontekst genkendelige og til rådighedsværende ungdomsidentiteter: Det er vel bare positionen 'nørd' der er ledig i vennegruppen for den der afviser at drikke alkohol og have kærester.

ⁱⁱⁱ På dansk f.eks. Politiken, Mydaily.space.dk, Se&Hør, Cosmopolitan; på svensk f.eks. Elle og Expressen.

^{iv} Redaktionen Kforum. (2016, September 15). Er du en drittsekk? [Artikel]. Lokaliseret på <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Ordbog-over-Skam-seriens-kebabnorsk>

^v Pedersen, R. (2016, April 1). Skjønner du hva «hooke», «shippe» og «lø» betyr? [Artikel] Lokaliseret på https://www.dagbladet.no/kjendis/skjonner-du-hva-hooke-shippe-og-lo-betyr/66650129#_ga=2.169699749.56624078.1502601006-74816030.1502601006

^{vi} Video indlejret i Furuly, J.G. (2016, October 21). Islandske ungdommer elsker å snakke norsk - på grunn av «Skam». [Artikel]. Lokaliseret på <https://www.aftenposten.no/kultur/i/KA8J5/Islandske-ungdommer-elsker-a-snakke-norsk---pa-grunn-av-Skam>

^{vii} Jf. f.eks. overskrift i Aftenposten 21. oktober 2016 "Islandske ungdommer elsker å snakke norsk - på grunn av Skam"

^{viii} Jørgensen, S.A. (2017, Februar 2). Bertel Haarder kæmper for Skam: Kulturminister Mette Bock svarer ham på norsk. [Artikel]. Lokaliseret på <http://jyllands-posten.dk/politik/ECE9337593/bertel-haarder-kaemper-for-skam-kulturminister-mette-bock-svarer-ham-paa-norsk/>

^{ix} Foreningen Norden. (2016, December 5). Nordens Språkpris 2016 til SKAM. [Nyhed] Lokaliseret på <http://www.norden.no/nordens-sprakpris-2016-til-skam/>

^x <https://www.facebook.com/groups/KosegruppaDK/>

^{xi} Se f.eks. Stewart, E. (2016, December 22). The Mysterious Pull Of 'Skam': Norway's Racy, Alcohol-Soaked, Explosively Popular Teen Drama [Blog post]. Lokaliseret på <http://junkee.com/mysterious-pull-skam-norways-racy-alcohol-soaked-explosively-popular-teen-drama/92654>, hvor forfatteren rapporterer, hvordan fans fra lande verden over har sat sig for at lære norsk.

^{xii} Malm, M.S. & Michelsen, I. (2017, April 21). Bruker «Skam»-sitater uten tillatelse. [Artikel] Lokaliseret på https://www.nrk.no/kultur/kleskjeden-gina-tricot-bruker-_skam_-sitater-uten-tillatelse-1.13481797

^{xiii} Knorrning, N.v. (2017, February 15). Gina tricots skam-tröjor tog nästan slut direkt – då kommer det nya till butikerna. [Artikel] Lokaliseret på <http://www.elle.se/gina-tricot-skam-trojor/>